

Pakistan: Samtykke fra ektefelle(r) ved inngåelse av polygame ekteskap

- Stiller pakistanske myndigheter krav ved inngåelse av polygame ekteskap?
- Er det krav om samtykke fra tidligere ektefelle(r)?
- Håndhever myndighetene kravene som stilles?
- Hvilke konsekvenser har det om kravene ikke oppfylles?
- Vil en norsk skilsmisse fra første ektefelle ha noen rettsvirkning etter pakistansk lovverk for unntak fra kravet om samtykke?

Polygami i Pakistan

Pakistan er et av de muslimske landene hvor polygami er tillatt. Polygami vil i denne sammenheng dreie seg om muslimske pakistanske menns mulighet til å være gift med maksimalt fire kvinner samtidig. Kvinner kan ikke være gift med mer enn én mann på et hvert gitt tidspunkt.

Ekteskap mellom pakistanske muslimer reguleres av Muslim Family Laws Ordinance (MFLO), der prosedyrer for inngåelse av ekteskap for en allerede gift mann er nedfelt i artikkel 6.

Det finnes ikke statistikk over antall polygame ekteskap i Pakistan, men i en redegjørelse for lovverket knyttet til polygami, hevder de to juristene Hira Shahjehan og Sami Ur Rehman at

[...] the custom of polygamy is still widespread, especially in rural areas, men at [...] although Polygamy is recognized component of religious tradition, yet it is not acceptable and the second wife is not usually honored by the family (Shahjehan & Ur Rahman 2021)

Andre kilder mener at polygami ikke er utbredt i Pakistan (se Landinfos notat om ekteskap og skilsmisse (Landinfo 2021, s. 12)). Det sentrale i denne sammenheng

er at det etter alt å dømme er en ekteskapsform som i første rekke holdes i hevd i tradisjonelle miljøer på landsbygda.

Bakgrunn – islam vs. likestilling mellom kjønnene

Midt på 1950-tallet ble det nedsatt en kommisjon, *Commission on Marriage and Family Laws*, for å gjennomgå den daværende muslimske familieleven og å ta stilling til om det var behov for endringer. Kommisjonen bestod av seks «verdslige» (tre av hvert kjønn) og en religiøs lærd (Naz & Zia u.å.; Zafar&Associates u.å.).

Kommisjonen ble ledet av dommeren Abdur Rasheed, og den såkalte Rasheed-kommisjonen skulle bl.a. beskytte kvinners rettigheter (Ahmed u.å.; Shahjehan & Ur Rahman 2021, s. 28). Ifølge en forskningsrapport fra Aurat Foundation¹ var målet til kommisjonen «[...] to discourage polygamy and regulate divorce» (Naz & Zia u.å.).

Kommisjonens arbeid resulterte i en rapport som nok i større grad representerte synet til de seks «ikke-religiøse» medlemmene enn representanten for islam. Rapporten førte til et heftig ordskifte om Muslim Personal Law² og om fortolkning av sharia³ (Zafar&Associates u.å.).

Muslim Family Laws Ordinance (MFLO)

I 1961 ble Muslim Family Laws (MFLO) – en omstridt lov – vedtatt, og kommisjonens betydning signaliseres allerede i innledningen, hvor det heter:

An Ordinance to give effect to certain recommendations of the Commission on Marriage and Family Laws WHEREAS it is expedient to give effect to certain recommendations of the Commission on Marriage and Family Laws (Muslim Family Laws Ordinance 1961).

Den pakistanske forskeren Nausheen Ahmed beskriver MFLO som et forsøk på å legalisere en liberal forståelse av Muslim Personal Laws (Zafar 2016). MFLO er fremdeles (svært) omstridt. På den ene siden mener «modernister» at loven i kombinasjon med annen familielovgivning i realiteten ikke gir kvinner reelle rettigheter og fremdeles er diskriminerende, mens toneangivende representanter for islam mener at kun tradisjonell sharia kan regulere forhold knyttet til familie.

---

¹ Aurat Foundation er en nasjonal NGO som arbeider for likestilling og mot diskriminering av kvinner.

² I denne sammenhengen regulerer den av familieforhold basert på sharia.

³ Frontene i debatten omkring MFLO har grovt stått mellom dem man – i denne sammenheng – kan kalle *modernister* på den ene siden og representanter for islam på den andre siden (både sunni- og shiagrupper/lovskoler).

Slik Landinfo ser det, lovfester MFLO en rekke begrensninger og betydelige ulikheter i kvinners og menns rettigheter i tilknytning til ekteskap.

MFLO og polygami

En av de uttalte hovedhensiktene bak lovreformen var, som nevnt ovenfor, å styrke kvinners stilling på viktige områder, bl.a. ved å begrense barneekteskap og polygami, samt å utvide kvinners rett til skilsmisse (Zafar&Associates u.å.).

Selv om MFLO kodifiserer mange av kommisjonens «liberale» anbefalinger, mener Landinfo at den har klare spor av tradisjonell familierett og islam (sharia). Dette er spesielt fremtredende i bestemmelsene i paragraf 7 om mannens rett til skilsmisse (*talaq*) og i bestemmelsene i paragraf 6 som regulerer mannens rett til å ha flere ektefeller (*polygamy*).

Landinfo mener at det langt på vei er rett at MFLO egentlig ikke gir kvinner særskilte rettigheter, men at loven etablerer noen prosedyrer hvor intensjonen er å beskytte kvinners interesser.

MFLO og krav til ektemenn: samtykke og tillatelse

MFLO (Muslim Family Laws Ordinance 1961) er klar med hensyn til hvilke krav og plikter en gift mann har i tilfelle han ønsker å inngå et ytterligere ekteskap.

I paragraf 6 under punkt (1) i polygamibestemmelsen slås det fast at en mann ikke kan «contract another marriage» uten at det er gitt en tillatelse (som er registrert) fra the Arbitration Council.⁴

Paragrafens annet punkt (2) pålegger den kommende ektemannen både å redegjøre for grunnen til at han ønsker å gifte seg med ytterligere en kvinne, og «whether the consent of existing wife or wives has been obtained thereto».

Under punkt fem (5) er det redegjort for sanksjonsalternativene for en mann «who contracts another marriage without the permission of the Arbitration Council». Det heter (Muslim Family Laws Ordinance 1961):

(a) pay immediately the entire amount of the dower, whether prompt or deferred, due to the existing wife or wives, which amount, if not so paid, shall be recoverable as arrears of land revenue; and

---

⁴ *Arbitration Council* defineres slik i Muslim Family Laws Ordinance: «“Arbitration Council” means a body consisting of the Chairman and representative of each of the parties to a matter under the Ordinance; and, in case any party fails to nominate a representative within the prescribed time, the body formed without such representative shall be the Arbitration Council». I tilknytning til polygamisaker vil det si formannen i rådet, samt en representant for ektemannen og en representant for ektefellen/hver av ektefellene.

[(b) on conviction upon complaint be punishable with the simple imprisonment which may extend to one year and with fine of five hundred thousand rupees.]

Arbitration Council: implementering og praksis

Når det gjelder samtykke fra opprinnelig(e) ektefelle(r) i tilknytning til polygami, dvs. samtykke fra den første, fra de to første, eller fra den første, den andre og den tredje ektefellen, forstår Landinfo bestemmelsen slik: En ektemann som ønsker å gifte seg med en ekstra kone, må først innhente samtykke fra ektefellen og så søke om tillatelse fra Arbitration Council (AC) ved Union Council (UC)⁵ (eller tilsvarende institusjon). Arbitration Council må så gi en skriftlig tillatelse til ekteskapet før det kan inngås.

Det er Landinfos erfaring at de fleste AC-er praktiserer myndigheten til å tillate polygami lite restriktivt. I tillegg må AC også – under visse betingelser – automatisk tillate at en gift mann inngår et nytt ekteskap. Så er tilfellet dersom den første konen er steril, fysisk handikappet, ikke kan ha seksuelt samkvem, nekter å bo sammen med ektefellen (må slås fast ved dom), eller er mentalt forstyrret (Shahjehan & Ur Rahman 2021, s. 29).

Den pakistanske høyesterettsadvokaten Zafar Iqbal Kalanauri underbygger sin beskrivelse av praksis ved AC med referanse til kilder som anser «the provisions requiring the permission of the Arbitration Council as a mere formality» (Kalanauri u.å.). Slik Landinfo forstår dette, og også frivillighet og samtykke i lovgivningen som regulerer ekteskap i Pakistan, er det først og fremst knyttet til partene som inngår et ekteskap. Samtykke fra eksisterende ektefelle(r) i forbindelse med polygami praktiseres ikke enhetlig som et absolutt krav, men er – antagelig i varierende grad – tema i den vurderingen AC gjør i forbindelse med behandling av en søknad fra en mann om å inngå ytterligere et ekteskap, jf. MFLO paragraf 6 (2); «and whether the consent of existing wife or wives has been obtained thereto» (Muslim Family Laws Ordinance 1961).

Ekteskap inngått uten samtykke er ikke ugyldig

Om en mann ikke innhenter samtykke fra den første eller de øvrige ektefellene, og ikke har tillatelse til registrering av det nye ekteskapet fra Union Council, får det

---

⁵ *Union Council* (UC) er det laveste administrative nivået i Pakistan. UC er ansvarlig for å registrere fødsler, død, ekteskap og skilsmisser. Lokal forvaltning i enkelte deler av Pakistan er ikke organisert med et UC som minste administrative enhet, så i noen områder vil det være andre, tilsvarende forvaltningsorganer som har ansvaret for ekteskapsregistreringen; Panchayat Committee, Cantonment Board, Metropolitan Corporation, Municipal Council eller en liknende institusjon.

ikke betydning for gyldigheten av ekteskapet som sådan (Kalanauri u.å.; Shahjehan & Ur Rahman 2021).

Sanksjonsavsnittene i § 6 i MFLO kan imidlertid komme til anvendelse, dvs. at han må tilbakebetale medgiften til sin(e) ektefelle(r). I tillegg kan han bli bøtelagt med 5000 rupees (ca. 210 NOK per september 2022) og/eller dømmes til fengsel i opptil ett år (Kalanauri u.å., s. 5; Muslim Family Laws Ordinance 1961; Shahjehan & Ur Rahman 2021, s. 28). Ektefellen(e) kan også kreve ekteskapet oppløst ved skilsmisse:

[...] husband's contracting polygamous marriage in infringement of legal provisions is an ample ground for first wife to obtain decree of dissolution of marriage.¹³ Article 9(1) of the MFLO lays down that if a husband is unsuccessful in fulfilling the needs of his wife sufficiently, or if the husband has multiple wives and he fails to keep them justifiably, the wife may seek any legal remedy and she may also make an [...] and the Arbitration Council may also direct the husband to pay maintenance to the wife (Shahjehan & Ur Rahman 2021, s. 28).

Familiedomstolens praksis

I Pakistan er det de såkalte Family Courts – familiedomstolene – som behandler denne kategorien saker.

Landinfo er ikke kjent med informasjon som kan belyse i hvilken grad saker om unnlattelse av å innhente tillatelse og samtykke etter MFLO blir bragt inn for rettsvesenet. Tilsvarende gjelder for rettsvesenets, dvs. familiedomstolens, praksis.

Det foreligger enkelte eksempler på saker som er bragt inn for en familiedomstol, og på at domstolene har anvendt de sanksjonsmuligheter som loven åpner for overfor menn som har neglisjert kravet om at tillatelse må foreligge for at ytterligere ekteskap kan inngås (se videre).

Den kjennskap Landinfo har til dommere og domstolpraksis i kombinasjon med islams rolle, kvinners generelle situasjon og en meget markant patriarkalsk familiekultur, tilsier allikevel at praksis kan være sprikende. På dette feltet er det antagelig mange dommere som vil praktisere MFLO mer i tråd med ikke-kodifisert sharia enn i overenstemmelse med lovgivers intensjoner. Det kan beskrives som en praksis preget av at i henhold til Grunnlovens § 1 og 2 er Pakistan en islamsk republikk og islam er dens statsreligion. Grunnlovens § 227 slår fast at rettssystemet er bundet av islamsk lov, og ingen lov eller praksis må være i strid med pålegg i Koranen eller Sunna (Constitution of Pakistan 1973). De

to pakistanske juristene, professorene Shahjehan og Ur Rehman, antyder tilsvarende:

A small number of judges in Pakistan have implemented this law. Some are convinced with the principle that as the permission of keeping four wives has been given by the Quran, conditions relating to the union hold no weight (Shahjehan & Ur Rahman 2021, s. 32).

I 2017 trakk en familiedomstol i Lahore en viktig prinsipiell grense i en sak hvor ektemannen ikke hadde søkt om tillatelse fra AC før han giftet seg med ytterligere en kvinne. Ifølge Reuters var det første gang en kvinne fikk medhold i denne type saker. Den første konen, Ayesha Bibi, viste til kravet til registrering ved AC og samtykke i henhold til MFLO, mens ektemannen, Shahzad Saqib, henviste til en muslimsk manns rett til å ekte fire kvinner samtidig og at sharia ikke setter noen vilkår i tilknytning til denne retten. Saqib ble dømt til et halvt års fengsel og en bot på 200 000 rupees (Rehman 2017; Waqar 2017). I etterkant ble dommen mot Saqib sterkt kritisert av Council of Islamic Ideology, noe som illustrer skillelinjene det er redegjort for ovenfor.

Pakistansk høyesterett (Supreme Court) har i 2020 i en annen sak stadfestet forståelsen som lå til grunn for dommen i familiedomstolen i Lahore:

The apex court's five-page order [...] came in response to an appeal against a decision by the Peshawar High Court (PHC), which had ruled it mandatory for a man to immediately pay his first wife the entire dower agreed to should he opt for a second marriage[...] The Supreme Court ordered petitioner Muhammad Jameel — who had married without the consent of his first wife — to immediately pay her the total dower agreed on the day of his marriage (Geo News 2020)

Skilsmisse i Norge og betydning for kravet om samtykke

Landinfo har i utgangspunktet ikke noen oppfatning om hypotetiske problemstillinger knyttet til forvaltning og rettsanvendelse i Pakistan. Landinfo har heller ikke informasjon som kan gi grunnlag for å si noe kategorisk eller klart om hvorvidt en skilsmisse innvilget av norske myndigheter, ville bli anerkjent i Pakistan.

Det er nærliggende å anta at enkelte skilsmisser innvilget av norske myndigheter, ville blitt anerkjent av pakistanske myndigheter, mens andre ikke. Dette betyr at det er vanskelig å si noe sikkert om i hvilke tilfeller kravet til samtykke til polygami formelt sett vil gjelde.

I henhold til Succession Acts artikkel 16 følger en kvinne sin manns bosted (*domicile*):⁶

Wife's domicile during marriage. A wife's domicile during her marriage follows the domicile of her husband.

Exception; The wife's domicile no longer follows that of her husband if they are separated by the sentence of a competent Court, or if the husband is undergoing a sentence of transportation (Succession Act 1925).

En kan ikke se bort fra at dette prinsippet hadde fått betydning om en pakistansk kvinne søkte om å få godkjent en skilsmisse innvilget i Norge fra en mann bosatt i Norge, i Pakistan. En innvilgelse kunne blitt godkjent i Pakistan fordi begge etter pakistansk lov (jf. ovenfor) har bosted i Norge. På dette området er det imidlertid mulig å tenke seg at en slik anvendelse av begrepet bosted er i strid med den kjensgjerning at MFLO gjelder alle muslimer med pakistansk borgerskap, uansett hvor de befinner seg (Muslim Family Laws Ordinance 1961). Det vil bety at det ville blitt foretatt en konkret vurdering av skilsmissen etter nasjonal lovgivning og sharia i Pakistan.

Om et lokalt UC, i denne sammenheng i praksis AC, nekter å registrere en norsk skilsmissebevilling, må spørsmålet om anerkjennelse etter alt å dømme forelegges en familiedomstol i Pakistan.

Om Landinfos responser

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) innhenter og analyserer informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om.

Landinfos responser er basert på opplysninger fra nøye utvalgte informasjonskilder, og kan bygge på både skriftlig og muntlig kildemateriale. Opplysningene er behandlet i henhold til [anerkjente kvalitetskriterier for landinformasjon](#) og [Landinfos retningslinjer for kilde- og informasjonsanalyse](#).

En respons er et svar på konkrete spørsmål som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo, og er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema. Responsene er utarbeidet innenfor korte frister, og kildegrunnlaget er ikke alltid like bredt som i våre temanotater.

Landinfo er en faglig uavhengig enhet, og informasjonen som presenteres, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser gir heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

⁶ Domicile henspiller på der man fysisk er bosatt og vil bo i fremtiden.

Referanser

Skriftlige kilder

- Ahmed, Khaled (u.å.). *Muslim Family Law: The Latest Assault on Society*. Los Angeles: Muslim Women's League. Tilgjengelig fra https://www.mwusa.org/topics/marriage&divorce/muslim_family_law_pakistan.html [lastet ned 10. september 2022].
- Constitution of Pakistan (1973, 12. april). *Constitution of the Islamic Republic of Pakistan*. Tilgjengelig fra <https://www.ilo.org/dyn/natlex/docs/ELECTRONIC/33863/76773/F1453295923/PAK33863.pdf> [lastet ned 10. mai 2022].
- Geo News (2020, 26. august). Supreme Court makes first wife's permission obligatory for second marriage. *Geo News*. Tilgjengelig fra <https://www.geo.tv/latest/304499-supreme-court-makes-first-wifes-permission-obligatory-for-second-marriage> [lastet ned 13. september 2020].
- Kalanauri, Zafar Iqbal (u.å.). *Concept of Polygamy in Islam and Law in Pakistan*. Islamabad: s.n. Tilgjengelig fra <https://zafarkalanauri.com/wp-content/uploads/2020/05/CONCEPT-OF-POLYGAMY-IN-ISLAM-AND-LAW-IN-PAKISTAN.pdf> [lastet ned 22. september 2022].
- Landinfo (2021, 24. juli). *Pakistan: Ekteskap og skilsmisse*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2020/07/Pakistan-temanotat-Ekteskap-og-skilsmisse-24072020.pdf> [lastet ned 18. mai 2022].
- Muslim Family Laws Ordinance (1961). *Muslim Family Laws Ordinance, VIII of 1961*. Tilgjengelig fra <https://www.refworld.org/docid/4c3f1e1c2.html> [lastet ned 9. mai 2022].
- Naz, Rukhshanda & Zia, Maliha (u.å.). *Muslim Family Laws in Pakistan*. Islamabad: Aurat Foundation. Tilgjengelig fra <https://arabic.musawah.org/sites/default/files/Pakistan-report%20for%20Home%20Truths.pdf> [lastet ned 3. september 2022].
- Rehman, Dawood (2017, 1. november). Man fined, jailed over second marriage without first wife's permission. *Daily Pakistan*. Tilgjengelig fra <https://en.dailypakistan.com.pk/01-Nov-2017/man-fined-jailed-over-second-marriage-without-first-wife-s-permission> [lastet ned 13. september 2022].
- Shahjehan, Hira & Ur Rahman, Sami (2021). Laws Relating To Polygamy in Pakistan: Rights of the Polygamous Wives. *Islam Law Review*, 5(2), 25-42. Tilgjengelig fra <https://www.iiu.edu.pk/wp-content/uploads/2022/04/ILR-Vol-5-Issue-2-Article-2-15042022.pdf> [lastet ned 12. september 2022].
- Succession Act (1925, 30. september). *Succession Act 1925 Act No. XXXIX OF 1925*. Tilgjengelig fra <https://www.sja.gos.pk/assets/BareActs/SUCCESSION%20ACT%201925.pdf> [lastet ned 12. juni 2022].
- Waqar, Mustafa (2017, 1. november). Pakistan makes landmark ruling against man for second marriage. Tilgjengelig fra <https://www.reuters.com/article/us-pakistan-marriage-court-idUSKBN1D15GG> [lastet ned 12. september 2022].
- Zafar, Noor (2016). Adjudicating Family Law in Muslim Courts: A Book Review. *Lums Law Journal*, 3(1). Tilgjengelig fra https://sahsol.lums.edu.pk/sites/default/files/adjudicating_family_law.pdf [lastet ned 12. september 2022].

Zafar&Associates (u.å.). *Family Law Pakistan*. Islamabad: Zafar & Associates. Tilgjengelig fra https://zallp.com/practice/family_law/ [lastet ned 5. september 2022].

© Landinfo 2022

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.